

સત્ર સંગીતાવળી.

કર્તા અને પ્રકાશક:—

ચુનીલાલ પુંજીરામ મણીયાર.

વડનગર (ગુજરાત.)

સંવત ૧૯૭૬.

ઈસ્વીસન ૧૯૨૦.

પ્રત. ૩૦૦૦.

અમદાવાદ

ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંગળદાસે

છાપ્યું. ડૉ. પાંચકુવા, હરણવાળી પોળ

કીંમત ચાર આના.

૨૭૭૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથોપસંગ્રહ

૮૬૭

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાભિદ્ય વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૭૭૩ વર્ગિક

પુસ્તકતું નામ ૮૧૦૧ ૨૫૦૧૮૧૫૮૧

વિષય ૮ - : ૪

અર્પણ પત્રિકા.

સુશીલ અને પુણ્યાત્મા જડન છત્રમનગવરી, તેશ્રી મુંબાઈ નિવાસી શ્રીમાન શેઠ ન્હાનાલાલભાઈ પરભુ-રામભાઈતાં સ્વર્ગસ્થ થઈ પત્નીના કીર્તિવંત અમર આત્માને.

પ્રત્યક્ષ દર્શન, અને પરિચયનો લાભ પ્રાપ્ત નહિ થયા છતાં પણ મહારા પરમસ્નેહી, અને સાઞ્ઞ્યશાળી નરરત્ન શ્રીમાન ન્હાનાલાલભાઈના સ્મરણુ પટ ઉપર, અને તેમના ગૃહ કુંજમાં આપે પ્રકટાવેલ સુકુમાર પુષ્પભાઈશ્રી શાન્તી-લાલના જીવન પ્રકાશમાં આપનો સુશિક્ષતા, અને પવિત્ર ભાવનાઓની જે પ્રતિમાઓ સુક્ષ્મરૂપે પ્રતિત થાય છે, તેથી આકર્ષાઈને, તથા લગ્ન જેવા માંગળિક પ્રસંગે કેવળ માંગ-ળિક ગીત ગવાવાં જોઈએ એવી આપની હંમેશની જણાશા સ્વર્ગમાં પણ તૃપ્ત થાય એમ માનીને-પ્રસ્તુત પુસ્તક આપના કીર્તિવંત અમર આત્માને અર્પણ કરી કૃતાર્થ થાઉં છું અને આપની જે પવિત્ર તથા ઉચ્ચ ભાવનાઓનું અન્ય આર્ય બાળાઓને અવલંબી થાય એ ઉદ્દેશથી આપની સૌન્દર્ય વિસ્તુભિત પ્રતિમાને પણ પ્રસ્તુત પુસ્તક સાથે સંયુક્ત કરવાની તક લઉં છું.

સી. પી. મણીયાર.

વડનગર (ગુજરાત)

સૌ. જનમનગવરી તે નાનાલાલ પરભુરામના ધર્મપત્નિ.

જન્મ.

શ. ૧૯૪૭ ભાદરવા શદ ૬ રાનીવાર.

અવસાન.

શ. ૧૯૬૨ કાગળ વદ ૧૩ ગરવા

પ્રસ્તાવના.

દેશમાં ઉદય પ્રભા પથરાઇ છે, અને તે પ્રભાના ઉજ્જ્વળ પ્રકાશ વચ્ચે દેશોન્તિના ભિન્ન ભિન્ન માર્ગો શોધી કઢાડવામાં આવે છે. દેશના અવયવ રૂપ ગણાતી જ્ઞાતિઓ પણ પોતાના સુધારાને માટે સ્તુત્ય મંથન કરી રહી છે. જ્ઞાતિના, સમાજના, અને દેશના નેતાઓ સ્ત્રી કેળવણી, એ દેશનો મુળ પાયો છે એમ વારંવાર સપ્રમાણ ઉપદેશો છે. આ પુરાતન કાળથી પવિત્ર ગણાતા દેશની રમણીઓ પવિત્ર અને સુશિક્ષિત થાય એમ જોવાને તેઓ ઘણા ઉત્સુક છે. અને દેશહિત ચિંતકો એ સોનેરી સમયની અતિ આતુર દષ્ટિથી માર્ગ પ્રતિક્ષા કરી રહ્યા છે. જે સ્ત્રીઓ સુશીલ અને પવિત્ર થાય એમ ધ્વજવામાં આવતું હોય, અથવા આ પવિત્ર દેશની જે રમણીઓ કુદરતી રીતે પવિત્ર અને સુશીલ હોવાનો દાવો કરતી હોય, તેમના મુખમાં ખિલત સફટાણું સંભવે નહિ એમ પ્રત્યેક પરિષદોમાં, પ્રત્યેક સભાઓમાં અને ઘણા પુસ્તકોમાં વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે, અને ખુશી થવા જેવું એ છે કે તે ઉપદેશ તરફ હવે કેટલેક અંશે ધ્યાન પણ અપાવા લાગ્યું છે. પરંતુ તે સુધારાની સામે સ્ત્રી સમાજની હજી એક ફરીયાદ છે, અને તે એ કે, “ સાહિત્યના નામે જે ખિલત પ્રસાદનો વારસો અમને આપવામાં આવ્યો છે તેને બદલે અન્ય અમૃત યુક્ત પવિત્ર પ્રસાદ અમને આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી લગ્ન જવા આનંદી પ્રસંગે શું અમારે અપવાસી રહેવું? ” આ ફરીયાદમાં સત્યાંશ છે એમ આપણે સ્વીકારવું જોઈએ. લગ્ન પ્રસંગે જે ફટાણું

ગવાય છે. તેનું સ્થાન લેનારાં ગીતો જ્યાં સુધી તેમની આગળ રજુ કરવામાં આવે નહિ ત્યાં સુધી તે પ્રથા નાબુદ થાય નહિ એ ઘણું સંભવિત છે. અને તેટલા માટે તે પ્રથા નાબુદ કરવાને ઇચ્છનારાઓએ તે ગ્રાહ્ય વસ્તુ પ્રદાન કર્યા પછી જ ત્યાજ વસ્તુ-ફેંકી દેવાનું કહેવું હિતાવહ છે. અને જો તેમ કરવામાં આવે તો તે પ્રથા નાબુદ કરવા માટેનો તે પ્રયત્ન વધારે વ્યવહાર ગણી સકાય.

લગ્ન પ્રસંગે ગવાતાં ફટાણાં અર્થાત ખિલત્સ ગીતોને બદલે અન્ય માંગલિક ગીતો કોઈના તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવ્યાં હોય તો તે ઘણું ખુશી થવા જેવું છે તથાપી જો એવાં ગીતો પ્રકટ થયાં હોય તો તેને ખોડોળી પ્રસિદ્ધ મળી નથી. એ વાતો તો નિર્વિવાદ છે.

વીથા ખડાયતા વણીક સાઠંબા સમુદાય નામની એક ઉત્તમ જ્ઞાતિએ, પોતાની સંસ્થામાં ઘણા સંજીન સુધારા કર્યાનું તેમના રિપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે. અને તેમાં પણ વિશેષ ખુશી થવા જેવું એ છે કે જન્મ જ્ઞાતિ પરિષદોમાં માત્ર લલામણો સ્વરૂપે ઠરાવો પસાર થાય છે અને વસ્તુતઃ તે વ્યવહાર રીત્યે અમલમાં મુકી શકાતા નથી તેવી બતના એ ઠરાવો નથી પણ અમલમાં મુકવાની શરતેજ શુદ્ધનિષ્ઠાથી જ્ઞાતિ ખંધારણ રચવામાં આવ્યું છે, આ સુધારાઓમાં “ લગ્ન પ્રસંગે ખિલત્સ ફટાણાં નહિ ગાવેનો ” સુધારો કરવામાં આવ્યો છે પરંતુ તેજ વખતે સ્ત્રીઓ ના મુખમાં માંગલિક ગીત મુકવા માટેનો પ્રયત્ન પણ કરવામાં આવ્યો છે અને તેવાં માંગલિક તથા પ્રસંગાનુકૂળ ૫૦ ગીત

લખી મોકલનારને રૂ. ૫૦-૦-૦ ઇનામ આપવાની એક ઝાહિર ખખર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી છે.

આ ઝાહિર ખખરના આધારે કેટલાક ઉત્સાહી ખંધુઓએ લગ્ન પ્રસંગને અનુકૂળ ગીત લખી મોકલ્યાં હતાં, પરંતુ આ નમ્ર લેખક ઉપર તે જ્ઞાતિના અગ્રેસરોને કંઈક વિશેષ શ્રદ્ધા હોવાથી તેને પણ આવાં ગીત લખવાનો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો.

અમારી જ્ઞાતિની એટલે શ્રી સમસ્ત વીશાનાગર વણિક જ્ઞાતિની ત્રતિય પરિષદ ચાલુ વર્ષે ગુજરાતના પાટનગર અમદાવાદ મુકામે ભરવામાં આવી, તેમાં પણ આવાજ વિચારો પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યા હતા. અને વળી અમારી જ્ઞાતિના નરરત્ન શ્રીમાન શેઠ પ્રહલાદજી કાશીરામ તરફથી એવી ઉદારતા પ્રદર્શિત કરવામાં આવી હતી કે મહારી તરફથી 'લગ્ન સંગીતાવળી'નું પુસ્તક પ્રકટ કરવામાં આવશે તો તેની એક હજાર નકલો જ્ઞાતિબહેનોમાં વિના-મૂલ્યે વહેંચવામાં આવશે.

મહારે આ સ્થળે કહેવું જોઈએ કે લગ્ન જવો પ્રસંગ એ અતિ મહત્વનો પ્રસંગ છે. અને તેથી એકાદ શીશુ કવિશ્વર, અથવા સુપ્રસિદ્ધ સાક્ષરવર્ધી તરફથી માંગણીક ગીતોની પ્રસાદી પ્રાપ્ત થઈ હોત તો દેશની સાચી સંપત્તી રૂપ સ્ત્રીઓના હિતમાં તે પ્રસાદી વધારે કલ્યાણપ્રદ નિવડત, પરંતુ ક્રિટસન લાઇટ અને વિજળીના દીવાઓનો પ્રકાશ પ્રાપ્ત થતાં સુધી એક ઝાંખા દીવાથી અદ્વાપાંશે પણ એ ઘાઠ અંધકાર નષ્ટ કરવાનો પ્રયત્ન આવકાર દાયક થઈ પડશે એમ માનીને મેં તેમની ઇચ્છાનો સ્વિકાર કર્યો. આ ગીત લખ્યાં, અને તે તેમની પસંદગીને પાત્ર ગણાયાં,

અને વળી ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે શ્રીમાન શેઠ પ્રહલાદજી કાશી-
રામ તરફથી વિશેષ ઉત્સાહ પ્રાપ્ત થયો અને તેના પરિણામમાં
આ પુસ્તક પ્રકટ થાય છે.

મહારે નિરાભીમાન પણે સ્વિકારવું જોઈએ કે લગ્ન જીવી
એક મહત્વની ખાખતને અનુકુળ થઈ પડે તેવું સૌંદર્ય પ્રસ્તુત
ગીતોને આપવા હું શક્તિમાન થયો નથી, અને તે છતાં મેં જ
પ્રયત્ન કર્યો છે તે પ્રબળ લાગણીથી અને શુદ્ધ નિષ્ઠાથી કર્યો છે.
દેશ હાલ જાગૃતિના ઉમરા આગળ ઉભો છે, દેશમાં સ્વમાન,
સ્વાતંત્ર્ય, અને સ્વદેશાભિમાનની ભાવનાઓના અંકુર ફુટી નીકળ્યા
છે. અને સ્ત્રીઓ પણ દેશોન્નિતા કાર્યમાં ઘણા રસથી ભાગ લેવા
તત્પર થઈ છે, અને તેથી તે ભાવનાના સંસ્કારો સ્ત્રીઓના હૃદ-
યમાં જાગૃત રહે એ ઉદ્દેશથી કેટલાંક ગીતોને એ ઉચ્ચ ભાવના-
ઓનો રંગ લગાડવા પણ કિંચિત્ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.
તેમજ લગ્ન કે જમાં પ્રેમ અને સ્વંગારની નૈસર્ગિક પ્રાધાન્યતા છે
તે રસના પુટ આપવા માટે પણ યત્ન કર્યો છે. ગણપતિ આરા-
ધન (ગણેશ ખેસાડવા) ગૃહોશાન્તી, રંગરસ, સામૈયું, વરસ્વાગત
મંડપ, લગ્નની પ્રતિજ્ઞાઓ, ઇત્યાદી લગ્નને લગતા લિખ્ત લિખ્ત
પ્રસંગોને માટે અનુકુળ થઈ પડે એવી યોજના લક્ષમાં રાખીને
એ કાવ્ય રચવામાં આવ્યાં છે. વળી જ રાગો અવશ્ય કરીને લગ્ન
પ્રસંગે ગાવામાં આવે તેવાજ રાગમાં તેને ઉતારવામાં આવ્યાં છે
કે જથી સુશિક્ષિત સ્ત્રીઓ તેનો સ્વર અને રાહ સહેલાઈથી સમજી
ભાષા તદ્દન સરળ અને સહેલી રાખવામાં આવી છે. અર્થ

તે ત્વરાથી કંઠસ્થ થઈ શકે એવી તેમાં સંકલના ગોઠવવામાં આવી છે.

આ સ્થળે મારે એ હકીકત પણ વિદિત કરવી એમ છે કે લગ્ન પ્રસંગને લગતાં બધાં ગીતો કંઈ બિલતસ હોય છે એમ માનવાનું નથી. કેટલાંક ગીત એવાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં છે કે જેને ઉત્તમ પંક્તિમાં મુકી શકાય, અને મને લાગે છે કે લગ્ન પ્રસંગને લગતાં તેવાં ગીતોનું એકીકરણ કરવામાં આવશે તો તે પ્રયત્ન પણ આદરણિય ગણાશે.

આ ગીત પ્રકટ કરતાં પહેલાં કેટલીક પરિચિત સ્ત્રીઓની પાસે તે ગવડાવવામાં આવ્યાં છે, અને તે તેમને વધારે અનુકૂળ લાગ્યાં છે. વળી કેટલીક ઉત્સાહી સ્ત્રીઓએ તો તેને કંઠસ્થ પણ કર્યું છે. કેટલીક સ્ત્રીઓએ લગ્ન પ્રસંગે પ્રસ્તુત ગીતો ગાઈ સંભળાવ્યાં છે અને સાંભળનારાઓને તેથી સંતોષ પ્રાપ્ત થયો છે આ પ્રમાણેની કસોટીમાં કસાયા પછી તે “લગ્ન સંગીતાવળી” ના નામે પ્રકટ થાય છે.

સારા સંસ્કારો અને લગ્નની પવિત્ર ભાવનાઓ ફળીજીત થવાને આ ગીતોમાંનું એકાદ ગીત પણ સ્ત્રી જગતમાંની એકાદ સ્ત્રીને માટે ઉપયોગી થશે તો હું મહારો શ્રમ સફળ થયેલો માનીશ. વિશા ખડાયતા વણિક સાઠંબા સમુદાયના માનનિય શેઠ બાઈચિંદ નંદલાલ તથા શ્રી વીશાનાગર વણીક જ્ઞાતિના શ્રીમાન શેઠ પ્રહલાદજી કાશીરામના અપરિમિત ઉત્સાહના ફળ રૂપે આ “લગ્ન સંગીતાવળી” નો જન્મ થયો છે. એવી આ સ્થળે નોંધ લેવી આવશ્યક લેખાશે.

અમારી જ્ઞાતિના ઉદારચરિત નરરત્ન શ્રીમાન્ શેઠ ન્હાના-
લાલભાઈ પરભુરામનાં સ્વર્ગસ્થ ધર્મપત્ની, કે જ્યો ઘણાં ધર્મીજી
અને સુશીલ હતાં એટલુંજ નહિ પણ જ્યો આ ખાખતનાં ખાસ
હિમાયતી હતાં, તેમનું પવિત્ર નામ આ પુસ્તકની સાથે અમર
કરવાના પવિત્ર ઉદ્દેશથી તે સ્વર્ગસ્થના અમર આત્માને આ પુસ્તક
અર્પણ કરવામાં આવ્યું છે.

વડનગર
(ગુજરાત.)
મકરસંક્રાન્તી ૧૯૭૬. }

સી. પી. મણીયાર.

લગ્ન સંગીતાવળી.

શ્રી ગણપતિ આરાધન

અર્થાત્

નહાના અને મહોટા ગણેશ બેસાડતાં ગાવાનું.

(૧)

સોનાનું બેકુંરે—એ રાગ.

નાથ નિરંજન, લવલીડ ભંજન (૨)

ગણપતિ દેવ આરાધીયે,

અરીદલ ગંજન, વિદ્ય નિકંદન,

દેવાધી દેવ આરાધીયે.

ગંગાના જળથીરે, યમુનાના જળથીરે

સ્નેહથી સ્નાન કરાવીયે.

મનોહર વસ્ત્રોરે, રમણિય વસ્ત્રોરે

ભાવે કરીને ખેરાવીયે.

કુમ કુમ લહનેરે, કેશર લહનેરે

અર્ચન કરીયે લલાટમાં.

અક્ષત શુદ્ધિનેરે, અક્ષત શુદ્ધિનેરે

કરીયે અંકિત પ્રભૂ બાલમાં.

કુસુમની માળારે, પુષ્પોની માળારે
 પ્રભૂજીના કંઠે ખેરાવીયે,
 અગર ને ચંદનરે, અગર ને ચંદન રે
 દુમ સુગંધી ફેલાવીયે.
 શી તણા દીવારે, મંગળ દીવારે.
 મંદિરમાં પ્રગટાવીયે.
 મીઠા મીઠા મેવારે, પકવાનો જવારે
 થાળ ભરીને ધરાવીયે.
 લવંગ સોપારીરે, પાનનું ખીડુરે
 મુખવાસ માટે ત્યાં મુકીયે.
 આરતી કરીનેરે, આરતી કરીનેરે
 વંદન કરતાં ના મુકીયે.
 ગર્વને છોડીરે, દ્રીઠર જોડીરે
 શીશ નામી પાચે લાગીયે,
 વિદ્યોને હરજોરે, મંગળ કરજોરે
 જોવી આશીશ નીત્ય માગીયે.
 ગણપતિ દેવારે, મુકતીના મેવારે
 મહેર કરીને અપાવજો
 મંગળ કામેરે, મંગળ કામેરે
 મંગળ હર્ષ રેલાવજો.

---

(૨)

ઠાણુલું.

ભગ્નતીથી નજીકમાં હોય ત્યારે, પ્રાતઃકાળમાં વર અને
કન્યાના ત્યાં જોઈએ એકત્ર થઈ જે ગીત ગાય છે તેને ઠાણુલાં
કહે છે.

વરના ત્યાં ગાવા યોગ્ય ઠાણુલું.

(મુખ્ય ઉગ્યોરે કેવડીયાની ફણુશે કે—એ રાગ.)

સૂર્ય ઉગ્યોરે, ભારતના આકાશે કે
ઠાણુલાં હવે ઠાયાંરે
શાને સુતારે, એ ભારત વીરાકે—ઠાણુલાં.
નિદ્રા ત્યાગોરે, થઈ જન્યૂત સારીકે—ઠાણુ.
ઝટ જગોરે, તજી સુસ્તી તમારી કે—ઠાણુ.
ઠોડો ઠોડો રે, આર્ય જનનિ આમંત્રેકે—ઠાણુ.
ભેડો ભેડો રે, ઉર ઉન્નતિ યંત્રે કે—ઠાણુ.
ભય ત્યાગો રે, ધારે દેશાભિમાનકે—ઠાણુ.
સખ માગો રે, સ્વાતંત્ર સ્વમાન કે—ઠાણુ.
લેખે લેખે રે, દેશ પ્રેમીની દીક્ષાકે—ઠાણુ.
હેબે હેબે રે, સૌને રાષ્ટ્રિય શિક્ષાકે—ઠાણુ.
રહેબે રહેબેરે, હીંદ પુત્રો સુસંપેકે—ઠાણુ.
કહેબે કહેબેરે, થાય પડતી કુસંપેકે—ઠાણુ

(૩)

કન્યાના ત્યાં ગાવા યોગ્ય વહાણહું

(રાગ ઉપરના)

સૂર્ય ઉગ્યોરે, ભારતના આકાશેકે, વહાણહું હવે વહાયારે
 કેમ સુતારે, હજુ ભારત ખાળાઓ—વહાણ.
 નિદ્રા ત્યાગોરે, જય સમય નકામો કે—વહાણ.
 અટ જગોરે, દેવીનું પદ પામો કે—વહાણ.
 દોડો દોડોરે, દેશ ઉત્તતિ કરવા કે—વહાણ.
 જોડો જોડોરે, મન કાર્ય સુધારવાકે—વહાણ.
 ભય ત્યાગોરે, પ્રભૂનું ધરો ધ્યાન કે—વહાણ.
 સઘ માગોરે, પતિનું વરદાન કે—વહાણ.
 લેજો લેજોરે, તમે ધર્મની શિક્ષા કે—વહાણ.
 દેજો દેજોરે, દેશ ભક્તિની દીક્ષા કે—વહાણ.
 કહેજો કહેજોરે, સ્વામી સંગી તમારીકે—વહા.
 રહેજો રહેજોરે, પતિનાં સહકારી કે—વહાણ.

(૪)

વરના ત્યાં પ્રાતઃકાળે ગાવા યોગ્ય.

(ખેડેની ! પ્રભાતે ઉઠીને પોપટ બોલીયોરે—એ રાગ.

વીરો જ્ઞાની ખનીને ઘેરે આવીયારે,
 માતા સજ્યાં મેંતો વિધા કરાં શાસ્ત્ર;
 તેનું સાર્થક કરવા જગ મેદાને સંચરે.

- માતા ગુરુએ કહ્યું કે શુદ્ધસ્થી થા હવેરે,
 કરજે શુદ્ધરાણીથી મળીને ઘરનું રાજ;
 સુખો વૈકુંઠનાં ભોગવવા આ સંસારમારે. ૨
- માતા ગુરુએ કહ્યું કે સ્ત્રી એ દેવી છેરે,
 તેનું પુજન કરતાં રીએ છે જગનાથ;
 માટે તેની સાથે સાગર ભરજ સ્નેહનોરે. ૩
- માતા ગુરુએ કહ્યું કે સ્ત્રી એ લક્ષ્મી છે રે,
 ત્હારા ઘરમાં ભરશે ધનના એ ભંડાર;
 વૈભવ વૈકુંઠ કેરે શુદ્ધમંદિરમાં આણશેરે. ૪
- માતા ગુરુએ કહ્યું કે સ્ત્રી એ અંગ છેરે,
 સ્ત્રીના વિના હીસે સુખો આ સંસાર;
 માટે શુદ્ધ મંદિરમાં પટરાણીને સ્થાપજરે. ૫
- માતા ગુરુએ કહ્યું કે સ્ત્રી એ મીત્ર છેરે,
 જની સાથે કરીએ મનની છાની વાત;
 ઉરના ઉલ્લસ સઘળા ખાલી કરીયે પાંતથીરે. ૬
- માતા ગુરુએ કહ્યું કે સ્ત્રી એ વૃક્ષ છેરે,
 ચીંતાગ્રીમાં આપે શીતળ મીઠી છાંય;
 વિપત્તિમાં હીલાસો દઇ સંતોષતીરે. ૭
- માતા ગુરુએ કહ્યું કે સ્ત્રી એ વાડી છેરે,
 આપે એ મન ગમતાં સુંદીર ફળને ફુલ;
 શુદ્ધને નંદન વન સમ એ દેવી હીપાવતીરે. ૮

ઉપરના ગીત વિષે કેટલીક સુચના—આપણા પ્રાચીન
 સંસ્કૃતિના યુગમાં વિદ્યાર્થીઓ ખાલ્યકાળથી ગુરુકુળમાં રહેતા,

અને બ્રહ્મચર્યના પાલન સાથે વિદ્યાભ્યયન કરતા. જ્યારે યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થતી ત્યારે ઘેર જવાની ગુરૂ તરફથી આજ્ઞા થતી અને તે વખતે શૃંગસ્થાશ્રમી થનારને ગુરૂ તરફથી અમુદય યોગ આપવામાં આવતો. તેમાં સ્ત્રીનું મહાત્મય અવશ્ય કરીને સમજાવવામાં આવતું. આ સંસ્કૃતિર્મય ભાવના આર્યસંસારમાં નિરંતર ઘુંટાતી રહે, એ ઉદ્દેશ્ય હયાનમાં રાખીને આ ગીત લખવામાં આવ્યું છે.

(૫)

કન્યાના ત્યાં પ્રાતઃકાળે ગાવા યોગ્ય

(રાગ ઉપરનો)

ખડેની ! પ્રભાતે પતિની ખડેલાં ઉઠીયેરે,
કરીયે ઉમંગેથી ઘરનું સઘળું કામ,
વાસણુ સઘળાં કરીયે સોના જેવાં ઉજળારે. ૧

ખડેની પ્રભાતે પુજે ઘરમાંથી વાળવોરે
ભોજન શૃંગે લોપી ગુંપી કરીયે સાફ
પાણી ગળીને ગંગાજળ જેવું ખનાવોયેરે ૨

ખડેની પ્રભાતે નહાવું શુદ્ધીના કારણેરે
અંગે ધારણ કરવો શોભીતો સ્વંગાર
ભાલે કુમ કુમ તીલક કરવું પુરા પ્રેમથીરે ૩

ખડેની ! પ્રભાતે પ્રભુને ભજીયે ભાવથીરે
જે છે આ સૃષ્ટિનો સાચો સરજનહાર
તેના ઉપકારોને હૃદયમાં સંભાળીયેરે ૪

ખડેની પ્રભાતે સાસુ સસરાને વંદીયેરે
 ખંતે મેળવીયે એ દેવોની આશીશ
 જીથી આનંદ મંગળ ગૃહમંદીરમાં જામશેરે ૫
 ખડેની પ્રભાતે સ્વામિને પાચે લાગવું રે
 આશા પાળક થઇને રીઝવીયે ભરથાર
 થઇને આનંદી આનંદ ઝરે પ્રસરાવીયેરે. ૬

સુચના—પિતાના ત્યાં લાડકોડમાં ઉછરેલી બાળાને લગ્ન
 પછી શુદ્ધ કારોબાર ચલાવવાનો છે. તેથી આર્ય સંસારની વિન-
 યશીલ સુંદરીએ પ્રભાતે ઉઠ્યા પછી કેવી કુનેડથી શુદ્ધવસ્થાનો
 પ્રારંભ કરવો તેને લગતું ગીત એવા પ્રસંગે પ્રાતઃકાળે ગાવું
 એ કન્યાના હિતમાં બોધક થઇ પડશે એવી માન્યતાથી તે લખ-
 વામાં આપ્યું છે.

(૬)

લગ્ન પ્રસંગને લગતું કામકાજ કરતાં એકત્ર થયેલ સ્ત્રીમંડળ
 પ્રકીર્ણ ગીત ગાય છે તેવાં.

કન્યાના ત્યાં ગાવા યોગ્ય.

ભમરા ખડેલો વધાવો મહારે આવીયો—એ રાગ

પ્રશ્ન—ખડેની ખડેલો સંદેશો કેણે પાઠવ્યો ?

જીથી સોધ્યો આવો મન ગમતો ભરથારે

રંગીલી ખડેની, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

ઉત્તર—ખડેની ખડેલો સંદેશો પ્રભુએ પાઠવ્યો,

મહારા હૃદયમાં ઠર્યો રણુકારરે, રંગીલી ખડેની,
જીવનનો સાથી સોઢ્યો સ્નેહથી.

પ્રશ્ન—ખડેની ખીજે સંદેશો કોણે પાઠવ્યો. ?

જેથી સોઢ્યો આવો મન ગમતો ભરથારરે
રંગીલી ખડેની, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં.

ઉત્તર—ખડેની ખીજે સંદેશો વિધિએ પાઠવ્યો.

લખ્યા લેખ લલાટ મોજરરે

રંગીલી ખડેની, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

પ્રશ્ન—ખડેની ત્રીજે સંદેશો કોણે પાઠવ્યો. ?

જેથી સોઢ્યો આવો મનગમતો ભરથારરે

રંગીલી ખડેની, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

ઉત્તર—ખડેની ત્રીજે સંદેશો ગુરૂએ પાઠવ્યો.

મહને સમજાવ્યો ધર્મનો સારરે

રંગીલી ખડેની, મનગમતો સ્વામિ સ્નેહે સોધવો.

પ્રશ્ન—ખડેની ! ચોથો સંદેશો કોણે પાઠવ્યો ?

જેથી સોઢ્યો આવો મનગમતો ભરથારરે

રંગીલી ખડેની, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં.

ઉત્તર—ખડેની ચોથો સંદેશો પિતા પાઠવે

પુત્રી ઉતરવા આ ભવસાગરની પારરે

રંગીલી ખડેની, સાચો સુકાની સોંપ્યો સ્નેહથી.

પ્રશ્ન—ખડેની, પાંચમો સંદેશો કોણે પાઠવ્યો ?

જેથી સોઢ્યો આવો મનગમતો ભરથારરે

રંગીલી ખડેની, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

ઉત્તર—ખડેની પાંચમાં સંદેશો માતા પાઠવે
 પુત્રી ! સ્વર્ગ સમોવડ બનવા આ સંસારે
 રંગીલી ખડેની, સોઢ્યો છે સાથો સાથી રુનેહથી

સુચના—આ ગીત છપાતાં ખડેલાં પ્રચારમાં આવી ગયું છે.
 સ્ત્રી વર્ગ જે વિભાગમાં વહેંચાય છે તેમાં એક વિભાગ પ્રશ્નવાળુ
 પદ બોલે છે અને બીજો વિભાગ ઉત્તરવાળુ પદ બોલે છે.

(૭)

વરના ત્યાં ગાવા યોગ્ય.

(રાગ ઉપરનો)

પ્રશ્ન—વીરા ખડેલો સંદેશો કાણે પાઠવ્યો ?
 જીથી, પામ્યો છે તું, સુંદીર મનહર નાર રે
 ભારતના વીરા, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં
 ઉત્તર—ખડેની ! ખડેલો સંદેશો પ્રભૂએ પાઠવ્યો.
 મહારા હૃદયમાં કયો રણકાર રે
 રંગીલી ખડેની, જીવનની સાથી પામ્યો રુનેહથી

પ્રશ્ન—વીરા બીજો સંદેશો કાણે પાઠવ્યો, ?
 જીથી પામ્યો છે તું સુંદીર મનહર નાર રે
 ભારતના વીરા, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

ઉત્તર—ખડેની બીજો સંદેશો વિધિએ પાઠવ્યો.
 લખ્યા લેખ લલાટ મોબર રે
 રંગીલી ખડેની, પરભવની સાથી આભવ પામીયો.

પ્રશ્ન—વીરા ત્રીજો સંદેશો કેણે પાઠવ્યો, ?

જેથી પામ્યો છે તું સુંદર મનહર નાર રે
ભારતના વીરા, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

ઉત્તર—ખડેની ત્રીજો સંદેશો ગુરૂએ પાઠવ્યો,

મુજને સમજાવ્યો ધર્મનો સાર રે
રંગીલી ખડેની, અંતર સહભાગી સોધી ઠાઠજે.

પ્રશ્ન—વીરા ચોથો સંદેશો, કેણે પાઠવ્યો, ?

જેથી પામ્યો છે તું સુંદીર મનહર નાર રે
ભારતના વીરા, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં

ઉત્તર—ખડેની ચોથો સંદેશો પીતા પાઠવે,

મહારો સુધરવા આ, સૃષ્ટિનો બેહવાર રે
રંગીલી ખડેની, પિતાએ કહ્યું કે ગૃહસ્થી થા હવે.

પ્રશ્ન—વીરા, પાંચમો સંદેશો કેણે પાઠવ્યો. ?

જેથી પામ્યો છે તું સુંદીર મનહર નાર રે
ભારતના વીરા, તું છે સુભાગી આ સંસારમાં.

ઉત્તર—ખડેની પાંચમો સંદેશો માતા પાઠવે

વીરા સ્વર્ગ થવા આ સંસાર રે, રંગીલી ખડેની !
માતાએ આજ્ઞા આપી લગ્નની.

(૮)

(ચંપા રોપીને—એ રાગ.)

ખાળા શાળામાં બણીને ઘેરે ઉતર્યાં રે,
વિષાવતિ પુત્રી જોઈ માતા મન ઠર્યાં રે.

ઠણ માતાએ એ પુત્રી રહે ન સુખમાં રે,	
વિધા દેવી સદા રહેએ તારા સુખમાં રે.	૨
પુત્રી ! વિધા એતો સાચુ ધન જાણવું રે,	
ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષમાં એ નાણવું રે.	૩
પુત્રી ! વિધા એતો સાચું બળ માનવું રે,	
દેવી ચૈતન્યમાં તેજ આણે એ નવું રે.	૪
પુત્રી ! વિધા એતો સાચી સખી સહચરી રે,	
તેના સંગમાં સુપાત્રતા રહેશે ખરી રે.	૫
પુત્રી ! વિધા એ તો કદપ વૃક્ષ જાણવાં રે,	
આપે અમુલ્ય ફળ ફલ દાનમાં રે.	૬
પુત્રી ! વિધા એતો રત્નો કેરી ખાણ છે રે,	
દેવી ચક્ષુએ કે અંતરનો ભાણ છે રે.	૭
પુત્રી ! એવી વિધા આપી તને કોડથી રે,	
જેની કિંમત ન થાય કદી કોડથી રે.	૮
ખીજું આપુ શું હવે હું મ્હારી લાડકી રે, ?	
જેથી સંતોષી બને તું મ્હારી ખાળકી રે.	૯

(૯)

પુત્રીનો ઉત્તર.

(રાગ ઉપરનો.)

માતા ! તું છે મ્હારા ભાગ્યની સાચી વિધિરે,	
લખ્યા લલાટમાં સંપત્તીના તે નીધી રે.	૧
માતા ! અંતરમાં તને નીત્યે વંદશું રે,	
તારા આભારીને પ્રીત્યે અભીનંદશું રે.	૨

માતા ! વિધાની તેં આપી છે ખેરામણી રે,	
તેને માની શું કે આપ્યો તેં ચીંતામણી રે.	૩
માતા ! માગું છું હું બીજું સાચા પ્રેમથી રે,	
મહારી આશા પુરી કરજે માતા રહેમથી રે.	૪
મહારા મનડામાં મેં, ખાંધ્યું મંદીર પ્રેમનું રે,	
તેમાં તખત બીછાવ્યું હીરા હેમનું રે.	૫
માતા ક્યા પ્રભૂને બેસાડું એ સ્થળે રે, ?	
જેથી મન માન્યો આનંદ મને મળે રે.	૬
માતા ! કોની સાથે જીવન આ ગાળવું રે, ?	
માતા ! હૃદયમાં કોની છબી બાળવું રે.	૭
માતા ! સંસારનો પંથ છે બીડામણો રે,	
માટે સાથી મને આપજે સોડામણો રે.	૮
માતા ! જ્ઞાતિને સમાજ દેશ ભક્તિમાં રે,	
વળી સહભાગી થઇશું સાચી મુક્તિમાં રે.	૯

(૧૦)

ગૃહો શાંતી વખતે

વર, અને કન્યા ઉભયના ત્યાં ગાવા યોગ્ય.

(વટ સાવીત્રી વૃત આજ—રાગ)

ઓ ગૃહ મંડળના દેવ, મંગળ કરજે રે,
જારે ધાધ તતજેવ, વિદ્વનો હરજે રે.

ઓ સૂર્ય દેવ ભગવાન ! ચૈતન્ય અર્પો રે,
 આ મંગળ મહોત્સવ કાળ, તેજ સમર્પોરે.
 ઓ મહિ મંડળના ચંદ્ર ! અમૃત આપો રે
 આધિ વ્યાધિનાં મુળ સઘળાં કાપોરે
 ઓ મંગળકારી દેવ, મંગળ ! મંગળ રે,
 તું કરજે વળી તતખેવ, હરજે અરીદળરે.
 ઓ ખુદ ! ખુદિ દાતાર, ખુદિ આપોરે,
 દધને સદ્ગુણનું દાન, શુદ્ધિ સ્થાપોરે,
 ઓ ગુણવંતા ગુરુદેવ ! ગુરુ ગરવારે,
 અમે કરીયે નિર્મળ સેવ, કાર્ય સુધરવારે.
 ઓ શુક્રદેવ ભગવંત શાન્તી કરજોરે,
 નલ મંડળના સામંત, બાન્તી હરજોરે.
 ઓ શની દેવા શુરવીર, અરીદળ તોડોરે,
 શાન્તીનો શ્રેષ્ઠ સમીર, ઝટપટ છોડોરે.
 ઓ રાહુ ! રાહ બતાવ, જ અતી મ્હોક્ષોરે,
 મળવાને વૈકુંઠ વાસ, અમને બ્હોક્ષોરે.
 ઓ કેતુ ! સેતુ સાત, આ ભવ દરીયેરે,
 બંધાવો હે પ્રિય તાત, પાર ઉતરીયેરે;
 એમ નવે શૃંગોને આજ વંદન કરીયેરે,
 સુધરવા આ શુભ કાળ, ગીત ઉચરીયેરે.

લગ્ન પ્રસંગે શૃંગો શાન્તી કરવાની પ્રણાલીકા હોય છે, અને
 તે વખતે પ્રસંગાનુકુળ ન હોય તેવાં ગીત ગાવામાં આવે છે

તેને બદલે જમાં નવે શૃંગોની સ્તુતિ હોય તેવું ગીત ગાવું પ્રસન્ન-
ગાનુકુળ ગણાશે એમ ધારી આ ગીત લખવામાં આવ્યું છે.

(૧૧)

વરઘોડા પ્રસંગે ગાવાનું.

કંઠે છાંટી કંકોતરી માકલે—એ રાગ)

વીરે પહેલો આશ્રમ તો પુરો કર્યો,

પછી ચાલ્યા ધરીને ઉમંગ

શૃંગસ્થાશ્રમને માંડવે.

પ્રેમ પટકુળ પહેરીને અંગમાં.

સ્વારીમાટે સજ્યો છે તુરંગ—શૃંગસ્થાં

ઘોડો તાબે માતો ને સોહામણો

જને માથે છે ઉત્તમ જાત.—શૃંગસ્થાં

ઘોડો નાચે કુદે છે આનંદમાં,

રંગે રમ્ય દીસે ભણી ભાત—શૃંગસ્થાં

ઘોડો શણગાર્યો વિવેક વૈભવે,

પહેરાવ્યા ગુણના અલંકાર,—શૃંગસ્થાં

તંગ ભીડ્યો પછી યમ નીયમનો,

જથી શ્રમ ન થાય લગાર—શૃંગસ્થાં

પ્રીતિ પેંગડે પગ દધને ચડયા,

લીધી હાથમાં નીતિ લગામ—શૃંગસ્થાં

ઘોડો નાચી કુદીને આગળ વધ્યો,

જેવા અનુભવ યાત્રાનાં ધામ—શૃંગસ્થાં

પહેલાં પોહોચ્યો પુરુષાર્થની વાડીયે,
 લેવા ઇચ્છીત ફળ કુલ સાર—ગૃહસ્થાં
 ત્યાં તો સામે મળી ભાગ્ય સુંદરી,
 પુછ્યું કાણુ તમારી છે માત—ગૃહસ્થાં
 તમે ઘોડે ચડીને ક્યાં નીકળ્યા ?
 તમે સોધો છો કોનો સંગાથ ? —ગૃહસ્થાં
 વીરાએ કહ્યું સાંભળો સુંદરી,
 ધર્મ પીતાને ભારતી માત.x—ગૃહસ્થાં
 મહારે કરવી છે યાત્રા સંસારની,
 સોધું હૃદયાર્થી કેરો સંગાથ—ગૃહસ્થાં
 પૂછે સુંદરી ગૃહસ્થનું ધ્યેય શું ?
 કેમ સોધો નારીનો સંગાથ ? —ગૃહસ્થાં
 નારી રતન હીરા મોતી યાચશે,
 વળી માગશે વિધવિધ વસ્ત્ર—ગૃહસ્થાં
 નારી જાતિ એ કેમળ પુષ્પ છે.
 કહેતા યોગી ઉપાધીનું શસ્ત્ર—ગૃહસ્થાં
 વીરાએ કહ્યું સાંભળો સુંદરી,
 કહું ગૃહસ્થનું ધ્યેય ને ધ્યાન—ગૃહસ્થાં
 ત્રણે આશ્રમવાસી સંતોષવા,
 વધવા મૃતુભુમિ તણું માન—ગૃહસ્થાં
 એક હાથે તાલ્લી તો પડે નહિ,
 માટે સોધીયે નારો સંગાથ—ગૃહસ્થાં

જ્ઞાતિ, દેશ, સમાજની સેવના,
 અમે સાધીશું ધર્મની સાથ—ગૃહસ્થાં
 નારી ભાગ્ય સાથે તેનું લાવશે
 તેથી પામીશું સમૃદ્ધિ સુખ—ગૃહસ્થાં
 ખુદ નારી એ રતનની ખાણ છે,
 પછી તેને શી રત્નોની ભુખ ? —ગૃહસ્થાં
 અમે સન્માન સ્વર્ગારો સોંપશું
 વળી આપશું વિનયનાં વસ્ત્ર—ગૃહસ્થાં
 નારી કોમળ પુષ્પને રક્ષવા,
 અમે સાધીશું પ્રેમનું શસ્ત્ર—ગૃહસ્થાં
 સુણી ઉત્તર સુંદરી હરખીયાં
 પહેરાવી પુષ્પોની વરમાળ—ગૃહસ્થાં
 એમ વિજય મળ્યો આર્ય વીરને,
 પામ્યા ઉત્તમ નારી પ્રેમાળ—ગૃહસ્થાં

સુચના—પહેલા આશ્રમમાંથી નીકળીને બીજા આશ્રમમાં
 પ્રવેશ કરનારા યુવકો પ્રીતિ લગ્ન કરતા એ લાવ આ કાવ્યની
 અંદર આણવામાં આવ્યો છે. અને તે પ્રેમી યુગલ વચ્ચે કેવો
 સંસ્કૃતિમય ઉપયોગો વિનોદ થતો તેની કંઈક અંશે રૂપરેખા
 દોરી છે. સામ્પ્રત કાળે જે કે પ્રીતિ લગ્નની પ્રથા નહીં થઈ છે
 પરંતુ એ શ્રેષ્ઠ લાવના સ્ત્રીઓના મુખમાં રમતી રહે એ લાવિ
 ઉત્તિ માટે ઇચ્છવા યોગ્ય લાગ્યાથી એ તત્વ દાખલ કર્યું છે.

(૧૨)

સામૈયા વખતે ગાવાનું કન્યા તરફનાં માટે.

મેં તો ટોડે પગરણુ માંડીયારે—એ રાગ.

આવો આવો માંઘેરા મેમાન,

મેં તો મોટો ઉત્સવ માંડીયોરે.

મ્હેમાનોનું કરવાને સન્માન—મેં તો.

લેવા આળ્યાં તમને મ્હોટે માન—મેં તો.

ખાંધ્યા મંગળ મંડપો વિશાળ—મેં તો.

લઘશું સારા સ્નેહેથી સંભાળ—મેં તો.

દઘશું તમને ભાવે ભેટો ખાર—મેં તો.

થઘશું સઘળાં આભારી નરનાર—મેં તો.

ખેલાં દઘશું રૂડો આશીરવાદ—મેં તો.

ખીજું આદર દઘશું નિરવિવાદ—મેં તો.

ત્રીજી દઘશું વૈકુંઠ સમ વિશ્રામ—મેં તો.

ચોથું દઘશું આસન ધરીને હામ—મેં તો.

પંચમ દઘશું મન માગ્યાં પઠવાન—મેં તો.

છઠું દઘશું ગંગાજળનું પાન—મેં તો.

સાતમું દઘશું સોપારીને પાન—મેં તો.

આઠમું દઘશું સુખસચ્ચાનું સ્થાન—મેં તો.

નવમી દઘશું કરવાને સુખપાલ—મેં તો.

દસમી દઘશું પુષ્પો કેરી માળ—મેં તો.

તે પછી દઘશું ઉત્તમ કન્યાદાન—મેં તો.

છેલ્લે દઘશું ખેરામણી મ્હેમાન—મેં તો.

(૧૩)

(રાગ ઉપરનો).

સામેંયા વખતે વર તરફથી ગાવા યોગ્ય.

અમે આબ્યાં તમારે આંગણીયે,

મન મોદ ભરી, ઉર હર્ષ ધરી.

અમે આબ્યાં તમારે મંદીરીયે—મનમોદ ભરી.

સાથે સાબ્યાં જનૈયાની જન બલી—મન.

જણે દેવ દેવિયોની પંક્તિ મળી—મન.

સાબ્યાં ઘોડા હાથી સુખપાલો વળી—મન.

જણે ધંધની સ્વારી આનંદે ચડી—મન.

આવો સૌને વધાવો વિવેક કરી—મન.

કરો સૌનું પુજન તમે પુષ્પોવતી—મન.

આપો સરખત પાન સોપારી વળી—મન.

કરો વંદન સર્વના પાય પડી—મન.

સઘ આલો તમારા મંડપમાં—મન.

યશ પામો અમારા આ મંડળમાં—મન.

(૧૪)

રંગરસ વખતે વર તરફથી ગાવા યોગ્ય.

રતન પાલખડીને હીરારે જડીયા—એ રાગ.

સોના રૂપા કેરા થાળ ભરીને,

રંગ રસ સઘ આબ્યાં હર્ષ ધરીને;

ગુણીયલ ગોરી દ્યો ભેટ ઉમંગે,
 રસખસ થાઓ આ રંગના રંગે.
 રંગ શીખામણુ આપશે સારી,
 વ્યંગના અર્થને સમજે સન્નારી;
 રંગ કહે કે ઓ ગુણીયલ ગોરી,
 ધન્ય કીધો પ્રેમ પંથ તેં ઘોરી.
 રંગ કહે કોણ હૃદયને રંગે,
 સંગ તેવો રંગ લાગે ઉમંગે;
 રંગ કહે સહુ કુમ કુમ ધર્યો,
 કાજળ ટીલીને કોઈ ન પ્રીછો.
 પ્રેમનો રંગ જો હૃદયામાં ભરીયે,
 તો પછી રંગનો ભંગ ન કરીયે;

(૧૫)

(રાગ ઉપરનો).

રંગરસ વખતે કન્યા તરફથી ગાવા યોગ્ય.

રંગ છે રંગ આ મોઢદ્યો જણે,
 ઉપકાર અતિશય કીધો છે તેણે;
 રંગ તપાસ્યો મેં પાકો મજાનો,
 રંગીશું તેનાથી હૃદય ખજાનો.
 હો પડે સંકટ મુશલધારા,
 રંગ ખસે નહિ ઉતરે તારા;

એ રંગે રસખસ થઇશું ઉમંગે,
 એ રંગ નિત્યે લગાવીશું અંગે.
 એ રંગના ઉછરંગે રમીશું,
 એ રંગ સાગર માંહે ભમીશું;
 એ રંગનાં રસપાન કરીશું,
 એ રંગ પુષ્પની માળા ધરીશું.
 એ રંગરેલ ચલાવીશું નીત્યે,
 આનંદ હેલી મચાવીશું પ્રીત્યે.

---

(૧૬)

પુંખતી વખતે કંન્યા તરફથી ગાવા ચોગ્ય.

અંધા રોપીને કેવડો લેવાને ગ્યાતા રાજ—એ રાગ.

પુખ્ત પ્રમદાઓ વરને પ્રીત ધરીને રાજ,
 ભલે પધાર્યા મનહર મ્હેર કરીને આજ.
 પુજન કરીયે પ્રેમેથી દેવ ગણીને રાજ,
 ગુરને ખોલાવી વૈદિક મંત્રો ભણીને રાજ.
 કુમકુમ તીલક કરીયે દિવ્ય લલાટે રાજ,
 પુષ્પોની માળા ગુંથી તમારા માટે રાજ.
 સોના રૂપાના કુલે તમને વધાવું રાજ,
 મંગળ મંડપમાં તમને સ્નેહે પધરાવું રાજ.
 તમને આમંત્ર્યા મેં તો જાણી ગુણુશાળી રાજ
 સમજો સમશ્યામાં વિદ્યા વાડીના માળી રાજ.

ચરણો પખાણુ પંચામૃતથી છોગાળા રાજ,
 શ્રીફળ આપું કર કમળે રસીયા રઢિયાળા રાજ.
 સંસારી પંથે પર્વત વિદ્યોનાના કારી રાજ,
 વધવું તે ભેદી આગળ હીમતને ધારી રાજ.
 જ્યારે સાંખેલા નીચે ડાંગર કચડાતી રાજ,
 ત્યારે તે અંતે ચોખા કંકે પદપાતી રાજ.
 પુજનમાં તેની ગણુના નીત્યે ગણાતી રાજ,
 પ્રભુના ચરણોમાં પ્રીતે વળી તે પોસાતી રાજ,
 ગાડી ગૃહસ્થાશ્રમ કેરી ચાલે સંસારે રાજ,
 તેમાં જોડાવું કંઠે ધુંસળ લઈ ભારે રાજ.
 જોડે રહી દંપતી ખેંચે ગાડી વ્યવહારે રાજ,
 નિશ્ચય જાણો કે કુળનું ગૌરવ વિસ્તારે રાજ.
 મોહક આ જગને ક્રોધ કહે સંકટનો દરીયો રાજ
 સારાં નરસાં તત્વોથી સાગર એ ભરીયો રાજ
 લઈને પુરુષાર્થ રવૈયો દરીયો ઘો ડોળી રાજ,
 જીવન હેતુને લેવો આનંદે ખોળી રાજ.
 કુમરું જળના રણુરંગે નિર્ભયતા ધારી રાજ,
 ડરવું નહિ દીલમાં દેખી ખાણો દુઃખકારી રાજ.
 આપું આ ત્રાક રૂપાળી તમને હું આજે રાજ,
 કાંતીને વણવું કાપડ ગૃહસ્થીને છાજે રાજ.
 રાજની રાણી ખેસે રેંટીયે નીત્યે રાજ,
 ભારતની સેવા કરતા ગ્રંસ્થીએ રીત્યે રાજ.
 સુતરના કામ્યા તારે વટમાં ખેંચાવું રાજ,

વટને વ્યવહારે સાચા રહીને મહલકાવું રાજ.
 એવી શરતોથી તમને મેં તો નિમંત્ર્યા રાજ,
 એવા વિશ્વાસે કન્યા દેવા આમંત્ર્યા રાજ.
 પુખ્ત પ્રમદાઓ વરને પ્રીત ધરીને રાજ,
 બલે પધાર્યા મનહર મ્હોર કરીને રાજ.

મુચના—પુખ્તી વખતે જે ક્રિયા કરવામાં આવે છે તેનું વર્ણન આ ગીતની અંદર જોવામાં આવશે. એટલુંજ નહીં પણ આ સમયે વરના પગ નીચે ભાગવા માટે કાડીયાનું સંપુષ્ટ મુકવામાં આવે છે, જે એક પર્વતને ભેદી આગળ વધવાનું ચિનહ છે. વળી ધુંસળ, મુંસળ (સાંખેલું) ખાણુ, અને ત્રાકનું દીગદર્શન કરાવવામાં આવે છે તેનો ઉદ્દેશ સમજાવવા કંઈક અંશે પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

(૧૭)

પુખ્તી વખતે વર તરફથી ગાવા યોગ્ય.

(કસ્તુરી કચોળે ઘોળોરે,—એ રાગ.)

વરને મંગળ વાઘે વધાવો રે,
 માંઘા મોતીનો મે' વરસાવો રે.
 વરના ભાલમાં તીલક કરાવો રે,
 ઉપર અક્ષત અર્પી દ્યો લહાવો રે,
 વરને પુખ્તની માળા ખેરાવો રે,

વળી પાન નૈવેદ્ય ધરાવો રે.
 વરનાં સદ્ગુણ ગીતડાં ગાઓ રે,
 દેવ પુણ્યને પાવન થાઓ રે.
 પંચામૃત વડે પગને પખાળો રે,
 આબ્યો અવસર આજ રૂપાળો રે.
 નામણુ દીવે આરતી ઉતારો રે;
 આપી શ્રીકૃષ્ણ સ્નેહ વધારો રે.

(૧૮)

વરની લગ્નમંડપમાં પધરામણી
 વર તરફથી ગાવાયોગ્ય.

(પાટણ ટોપી વાપરી જીનાગઢનાંરે મોતી—એ રાગ.)

રમ્ય રમ્યો લગ્ન માંડવો, જાણે કુંજ ભુવન છે.

વૈકુંઠ વિશ્વ વિષે રમ્યું, જાણે નંદન વદન છે.— રમ્ય૦ ૧

સંસાર વાડી છે અટપટી, લાખો વિદ્વેનોની અસ્તી,

તેમાં મંડપ ખાંધે વીરલા, ધન્ય તેવા શુદ્ધસ્થી— રમ્ય૦ ૨

આનંદ સાગર ઉલટયો, દહેરો હર્ષ પવનની,

મંડપમાં પ્રસરાઇ છે, ખુબી સ્વર્ગ સદનની— રમ્ય૦ ૩

આસોપાલવ ઠેરાં તોરણો, લટકાવ્યાં ઉમંગે,

અખીર ગુલાબના સાથીયા, ભૂમિ માતના અંગે—રમ્ય૦ ૪

દીપમાળાઓથી દીપતી, ફરતી ચારે દિશાઓ,

વિષ વિષ રંગની ઉડતી જ્યાં ત્યાં ધર્મ દેવજાઓ—રમ્ય૦ ૫

ખાંધ્યા ચંદરવા ઝીકના, જાણે જગમગે તારા,
 રંગ યેરંગી પુષ્પની, વરસે અમૃત ધારા— રમ્ય૦ ૬
 વેદ લાણે રૂડા શ્રાદ્ધણે, મંગળ ગીત ગવાતાં,
 વાજાં મનોહર વાગતાં, અંતર પ્રકુલિત થાતાં. રમ્ય૦ ૭
 તખત ખીછાવ્યાં યેં મધ્યમાં, કરવા પ્રાણુ પ્રતિષ્ઠા,
 રાજા રાણી હવે આવશે, એવી કરતાં પ્રતિક્ષા— રમ્ય૦ ૮
 દેવ પધાર્યાં એ મંડપે, મહારા ભારત વીરા,
 મસ્તકે મુકુટ શોભતો, ઉપર જડીયા છે હીરા— રમ્ય૦ ૯
 દેવી પધારે આ આસને, તમ વીણુ શુન્ય સઠળ છે,
 સાચી સહાયક સોધવા, સાધી મંગળ પળ છે—રમ્ય૦ ૧૦
 દેવી પધાર્યાં એ મંડપે, સાથે લઈને સાહેલી,
 કીધી પ્રતિજ્ઞા ત્યાં લગનની, થઈ રહી આનંદ હેલી—રમ્ય૦ ૧૧
 જ્ઞાન ભક્તિ કર્મ ધર્મમાં, આપણુ સાથે રહીશું,
 વિકટ આ વિશ્વ સમુદ્રમાં, સુખ દુઃખ સાથે સહીશું—રમ્ય૦ ૧૨

(૧૯)

લગન ક્રિયા વખતે વર તરફથી ગાવા યોગ્ય.

(મહારા માન ગુમાની વીરા—એ રાગ.)

ચતુર ચીતારે ચાલી ગોકુળમાં આવ્યે

ચીત રહીયાળું એક લાવ્યે,

દેખી મોહનનું મનડું લોભાણું.

મનડું લોભાણું, સુંદીર તનડું લોભાણું

ચીત ચીતારે મુઠયું કૃષ્ણના ચરણે,

લીધું શામળીયાળએ ચોતાને શરણે.
 ચીત્ર નિહાળ્યું નીજ નયણે— દેખી૦
 ચીત્રે તો ચીતડું ચોરી લીધું મોહનનું,
 ભુરકી નાખીને ભાન ભુલાવ્યું મનનું,
 ગૌરવ તેના વદનનું— દેખી૦
 કોનું આ રમ્ય ચીત્ર લાવ્યો ચીતારા,
 જમાં ઉડે છે રૂપ ગુણના પુવારા,
 અરે પ્રણય કેરી ધારા— દેખી
 આતો રઢિયાળી રાધા રૂપની રાશી,
 ચંદ્રની જ્યોતિ જાણે નભમાં પ્રકાશી,
 પ્રીતિ અમૃતની એ પ્યાસી— દેખી૦
 નામ સાંભળતાં વરને મોહની લાગી,
 રાધા રાણીના બન્યા એ તો અનુરાગી,
 પ્રેમની જ્યોત હૃદયે જાગી— દેખી૦
 નિંદ્રા ન આવે ખાવું પીવું ન ભાવે,
 હરવું ને કરવું રમવું, હસવું ન કાવે,
 મનડું એ ચિત્ર ડોલાવે— દેખી૦
 પૃથ્વીને ખોદો નભના તારા ઉતારો
 પર્વતને ભેદો સઘળા સુખને વિસારો
 લાવો એ ભાગ્ય સીતારો— દેખી૦
 કૃષ્ણાળ ચાલ્યા કોડે કુંજ ભુવનમાં,
 ળંસી બજવી જઈને નંદન વનમાં;
 રાધા દેવી રીઝયાં મનમાં— દેખી૦

મીઠડાં ગોરસ લઈ આવ્યાં રાધા કુમરી,

જોડ્યાં એ ખાળા હું હું દાસી તમારી;

સોંપુ ઠર સ્નેહ મનહરનારી— દેખી૦

ગાનાર સ્ત્રીઓ ગોકુળ કૃષ્ણ અને રાધાને સ્થાને પોતાને
અનુકુળ નામો મૂકીને ગાઈ શકે છે.

(૨૦)

કન્યા તરફથી ગાવા યોગ્ય

(કાળી કંઠી સવા લાખની.—એશગ)

ગોરી ગોકુળ ઠેરી ગાયો ભારત સંતાનો

સ્ત્રીઓ આ દેશનો છે પાયો,— ભારત૦

રામને કૃષ્ણાદિક નિપજ્યા— ભારત૦

દાદા ગાંધીને તીલક ઉપજ્યા— ભારત૦

રમણીઓ રત્નો ઠેરી ખાણ છે— ભારત૦

પ્રમદાઓ ઉન્નતિનું બહાણ છે— ભારત૦

શૃહીણીને રાણી ઘરની જાણજે— ભારત૦

સ્ત્રીઓને શાન્તી દેવી માનજે— ભારત૦

વનિતાને વિદ્યાદાનો આપજે— ભારત૦

સ્ત્રીને સૌ સ્થાને સાથે સ્થાપજે— ભારત૦

સ્ત્રીના સ્વાગતનો આ સંસાર છે— ભારત૦

વેદોની વાણીનો એ સાર છે— ભારત૦

સ્રીઓનો જે ઠામે સત્કાર છે—

ભારત૦

દેવોનો તે સ્થાને દરબાર છે—

ભારત૦

(૨૧)

વર તરફનાંથે ગાવા યોગ્ય.

(કાચીરે ઇટનો ખંગડો ખંધાવોરે—એ રાગ.)

સાચીરે પ્રિતના, ખગીચા ખંધાવ્યારે,
 ખગીચામાં, કિર્તીના ક્યારા ચણાવ્યારે,
 ક્યારે ક્યારે, અંતનુ ખાતર નાખ્યુંરે,
 ખાતર મધ્યે, આશા તણું ખીજ રાખ્યુંરે,
 એ ખીમાંથી, ઉત્તતિનાં વૃક્ષ ફાલ્યાંરે,
 વૃક્ષે વૃક્ષે, ખીલ્યાં આનંદનાં ડાળાંરે;
 ડાળે ડાળે, પ્રેમનાં પલ્લવ દીઠારે,
 પાને પાને, સંપત્તિનાં ફળ મીઠારે.
 એ ફળ ચાખે, કોણુ વીરો વરણાગીરે,
 એ ફળ ચાખે, ભારત વીર સુભાગીરે.
 એ સુભાગી, ની કોણુ છે સહભાગીરે,
 સહભાગી છે, લગની જેને દીલ લાગીરે.
 લગની લાગી, તે તો મનોહર નારીરે,
 નારી તો છે, અંતરમાં રમનારીરે.
 રમનારીને, પ્રાણ રમઠડું આપ્યુંરે,

પ્રાણુ રમઠડું, મન મંદિરમાં સ્થાપ્યુંરે,
 મન મંદિરમાં, પ્રીતિ જ્યોત જગાવીરે,
 પ્રીતિ જ્યોતે, દીવ્ય પ્રભા પથરાવીરે;
 દીવ્ય પ્રભામાં, સ્વર્ગનો વૈભવ જાણોરે,
 સ્વર્ગીય વૈભવ, 'લગ્નનું' ધ્યેય પ્રમાણોરે.

(૨૨)

કન્યા તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

(તાંબા કુંડી તે નગર સોહામણી—એ રાગ.)

સ્નેહ વાડી તે હૃદય સોહામણી,	
માંડી ખીલ્યારે, નવરંગી કુલ-સાહેલી ભમરો ગુંજતો.	
સ્વર મંજુલને વળી મીઠડો,	
ઠરે મોહમારે, મનડાને કુલ,	સાહેલી૦
શુદ્ધ સ્વાગતે સમીર પ્રસારતી,	
સ્નેહ સુગંધીરે, કરતાં પ્રદાન	સાહેલી૦
દીલ ડાળીથી પંખો ઢોળાવતાં,	
હેતી આનંદે રે, પ્રિતિનું દાન.	સાહેલી૦
રસના ભરી થાળ ધરાવતાં,	
વળી અર્પતાં રે, કોમળ પાન.	સાહેલી૦
વાયુ નાદથી વીણા વગાડતાં,	
કર્પ પામતો રે, માંધો મહેમાન.	સાહેલી૦

નીજ અંતરે આસન આપતાં,	
રંગે રમતાં રે, થઇ ગુલતાન.	સાહેલી૦
આત્મ ઐક્યનો આનંદ પામવા,	
લેતાં હેતાં રે, મકરંદ પાન.	સાહેલી૦

(૨૩)

વર તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

(મેઘાડંબર ગાજે—એ રાગ.)

વિઘુતને જોઇ ચમકતી, ઘન ગગનમાં ગાજે	
સીતાને જોઇ મલપતી. રીઝયા રામજી આજે.	
વિઘુતને દ્રવે નિરખતાં—	ઘન૦
સીતાને દ્રષ્ટિથી દેખતાં—	રીઝયા૦
વિઘુતનો પ્રેમ પેખીને—	ઘન૦
સીતાની પ્રીતિ દેખીને—	રીઝયા૦
દુંદુંભી નાદ નભે થયા—	ઘન૦
જનકપુરે વાજાં વાગીયાં—	રીઝયાં૦
ભોર મયુરો છે તાનમાં—	ઘન૦
દેખીને સાજન જનમાં—	રીઝયા૦
વાદળીયો ઘડુલી ભરે—	ઘન૦
સાહેલીઓ પાણી સંચરે—	રીઝયા૦
સૂર્ય ને ચંદ્ર હીવા ધરે—	ઘન૦

જનક મશાલો જાતે ધરે—	રીઝયાં૦
લગ્ન સમારંભ શોભતો—	ઘન
અહીં પણ મંડપ આપતો—	રીઝયાં૦
વિદ્યુત પરણાવ્યાં મેહથી—	ઘન૦
સીતા રાણી વર્યાં સ્નેહથી—	રીઝયાં૦

મુચના—ગાનાર સ્ત્રીઓ ગામ અને દંપતીના નામોને સ્થાને
અનુકૂળ નામો મુકી ગાઈ શકે છે.

(૨૪)

કન્યા તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

(મેઘાડખર ગાજી—એ રાગ.)

સુમન ખીલ્યું ઉપવન મહીં
ભોગી ભ્રમર ભટકતો.

પાર્વતી બેઠાં ભુવન મહીં
એક યોગી રખડતો

બેઠું સુમન એક ડાળીયે—	ભોગી૦
પાર્વતીયે જોયું જાળીયે—	એક૦
ગણુ ગણુ ગુંજારવ કરે—	ભોગી૦
આહલેક, આહલેક કચરે—	એક૦
સુમનની પ્રીતિને પામવા—	ભોગી૦
પાર્વતી દેવી આરાધવા—	એક૦
ઘટમાળ ફરતી પાણીયે—	ભોગી૦

ખળદ ફરે જમ ઘાણીયે—	એક૦
ભટકી નિસાસા નાખતો—	ભોગી૦
રખડી દયા મુખ માગતો—	એક૦
આવી દયા પછી સુમનને—	ભોગી૦
લાવ્યાં પારવતી દયા મને—	એક૦
ભમર કહે તુજ કારણે—	ભોગી૦
શીવજી કહે તુજ ખારણે—	એક૦
માગે અમી ત્હારી આંખમાં—	ભોગી૦
શીવજી કહે લેજો પાંખમાં—	એક૦
સુમન રીઝયું મનમાં અતી—	ભોગી૦
પાર્વતીએ સુણી વિનતી—	એક૦
સુમને હૃદય મહીં સ્થાપીયો—	ભોગી૦
પાર્વતીએ હાથ આપીયો—	એક૦
ભમરે વીસામો પછી કર્યો—	ભોગી૦
શીવજીને આત્મા ત્યારે ઠર્યો—	એક૦

(૨૫)

વર તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

(માલણ ગુંથી લાવ ગુણીયલ ગજરો રે-એ રાગ.)

માલણ ખની ગુંથજે ગુણ ગજરોરે

પતિ દેવને કરવાને મજરો—

માલણ૦ ૧

તને સોંપી સ્નેહે ગ્રહ વાડી રે,

સુખ ફળ ફલ તેમાં ઉગાડીરે,

સંપે પ્રફુલ્લ કરો ફલવાડી—

માલણુ ૦ ૨

નીતિ પુષ્પો સુવાસે ભરાશેરે,

તેની મીઠી સુગંધી છવાશેરે,

વિશ્વમાંહે સુકીર્તિ ગવાશે—

માલણુ ૦ ૩

સર્વે પુષ્પો સુપાત્રમાં આણીરે,

ધર્મ દોરી પરોવીને શાણીરે,

નીત્યે માળા ગુંથો ગૃહરાણી—

માલણુ ૦ ૪

પતિ કંઠમાં માળાને ધારીરે,

હસ્ત બેઠી ઉભી રહે નારી રે.

કહો આજ્ઞા શી નાથ તમારી ?—

માલણુ ૦ ૫

(૨૬)

કન્યા તરફનાંયે ઉત્તર રૂપે ગાવા યોગ્ય.

(ઉપરનો રાગ)

માલણુ કેમ ગુંથતી ફલમાળારે,

તેનો અર્થ કહો રઢિયાળા—

માલણુ ૦ ૧

માયા દેવી રથે ગૃહમાળારે,

બ્રહ્મદેવ રીઝવવા રૂપાળારે,

સુખ વૈભવ વધવા રસાળા—

માલણુ ૦ ૨

યોગી યોગીનિ હાથમાં માળારે, જ્યો મોક્ષની વાંચના વાળારે; ભજે ભક્તિથી સ્વામિ છોગાળા—	માલણું ૩
સુખ દુઃખ તણી ઘટમાળારે, ક્ષમા ધૈર્યની શિક્ષણ શાળારે, ગુણ ગૃહણ કરે ગુણવાળા—	માલણું ૪
જીવી ક્રોધન પુંપની માળારે, તેવી સુંદીર ગુણિયલ ખાળારે, રાખે રક્ષિત સ્નેહે છોગાળા—	માલણું ૫

(૨૭)

પ્રકીર્ણ.

(સરોવરીયાની પાળ રાવલ ખેલે ઘોડીલા

મહારા રાજ—એ રાગ)

ગંગા નદીએ આવ્યાં પુર, સાગર જુએ વાટડી મહારા રાજ
લઘ હંસલા મોતીના થાળ, માંડે રૂડી હાટડી મહારા રાજ
હતાં ગંગા તો ખાળ કુંવારાં, પ્રીતિને ન જણતાં મહારા રાજ
ન'તો લગ્નનો કાંઈ વિચાર, વિરક્તતા માણતાં મહારા રાજ
વર્ષાઠાળે ઠર્યો જણકાર, તાલાવેલી ઉપજ મહારા રાજ
ખીલ્યાં અંગ પ્રત્યંગ તે વાર લગ્ન ઇચ્છા નીપજ મહારા રાજ

વિદ્યુત માતા લો શીર મોડ, આનંદ રેલાવતાં મહારા રાજ
 મેઘ પિતા આપી પુરપાંખ પુત્રીને દોડાવતાં મહારા રાજ
 ગંગા દેવી દોડયાં દોડયાં જાય, સમુદ્રે લળી જવા મહારા રાજ
 સામી સાગર છોળો પ્રસારે, પ્રિયા તન ભેટવા મહારા રાજ

(૨૮)

(રાગ ઉપરનો)

ખીલ્યું લક્ષ્મીમાં યૌવન નુર, વિબુધ જુએ વાટડી મહારા રાજ
 દેવ દેવિએ પુષ્પના હાર ગુંથી માંડે હાટડી મહારા રાજ
 હતાં લક્ષ્મિજી ખાળ કુંવારાં પ્રીતિને ન જાણતાં મહારા રાજ
 નાતો લગ્નનો કાંધ વિચાર વિરકતતા માણતાં મહારા રાજ
 રતુરાય વસંતનું રાજ, થયું પૃથ્વી ઉપરે મહારા રાજ
 થયોલક્ષ્મી ઉરે ચમકાર, લગ્ન ઇચ્છા તે કરે મહારા રાજ
 દેવિ પ્રકૃતિ ઘાલીને મોડ વિબુધને વધાવતાં મહારા રાજ
 પિતા સાગર આપીને બોધ, પુત્રીને વળાવતાં મહારા રાજ
 લક્ષ્મી દેવી દોડયાં દોડયાં જાય, વિબુધ પદ પામવા મહારા રાજ
 સામી વિબુધ આપે નિજ હાથ, નારીને સંતોષવા મહારા રાજ

(૨૯)

ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ,—(એ રાગ)

સ્વેત રંગની ધરીતી અંગ આજ,

સાડી તહારી રસખસ છે.

લાલ રંગમાં અંબાળી ઢાળે આજ—સાડી.

કયાં તું રમવા ગઈ'તી સખી આજ—સાડી.
 રંગ ઘોળ્યો કસુંખી કોણે આજ--સાડી.
 એવો શું હતો સખી આજ પ્રસંગ—સાડી.
 પડ્યો મેઘ શું સાહેલી તહારે અંગ—સાડી.
 કોઈ સાગરે ભ જાવી તને આજ—સાડી.
 નદી પુર ઉતરી શું આવી આજ?—સાડી.
 નહિ વૃષ્ટિમાં જણાય આવો રંગ—સાડી.
 નદી પુરનો હીસે ન આ પ્રસંગ—સાડી.
 સત્ય કથન વંદો વહાલી સખી આજ—સાડી.
 તમે એકલાં ગયાં તાં. કયે કાજ—સાડી.

(૩૦)

ઉત્તર

(રાગ ઉગરના)

દેવ મંદીરે 'થી હું તો આજ
 સાડી મહારી રસખસ
 મહારે વંદવા હતા એ હૃદયરાજ—સાડી.
 એક અંદ્રમા ઉગ્યો હતો આકાશ—સાડી.
 હતી વાદળીઓ એની આસપાસ—સાડી.
 તેને મસ્તકે ઘડુલીઓ અનેક—સાડી.
 રંગ અમૂને ભરેલી તે પ્રત્યેક—સાડી.

ચંદ્ર વાદળાની ઝોથે ખસી જાય—સાડી.
 મૃદુ ડોકીયાં કરે વળી છુપાય—સાડી.
 હું તો ઉભી રહી નીરખવા એ ચેન—સાડી.
 રંગ ઢાળ્યો બધો ચંદ્રમાએ ખડેન—સાડી.
 અંગ અંગે ખની હું રંગખોળ—સાડી.
 પડ્યો સાડીએ કસુંખી રંગ ઢાળ—સાડી.
 હું તો છું રીસાણી ચંદ્રમાથી છેક—સાડી.
 મને ના ગમે એ પ્રેમનો વિવેક—સાડી.

(૩૧)

(રંગ ઉપરનો)

વાત સમજ્યાં તમારી અમે ખડેન
 સાડી કેમ રમખસ છે. ?
 અમે જાણ્યાં તમારાં બધાં ચેન,—સાડી.
 અમે ઝોળખ્યાં તમારા હૃદયરાજ—સાડી.
 અમે સમજ્યાં તમારાં બધાં કાજ—સાડી.
 કોણ ચંદ્રમાને કોણ એ આકાશ ?—સાડી.
 હતા અમૃત ઘડુલા કોની પાસ ?—સાડી.
 થેલી રાધીકાના ભાગ્યને આકાશ—સાડી.
 ક્યો કૃષ્ણચંદ્રે પ્રેમનો પ્રકાશ—સાડી.
 પાડ્યો પ્રેમનો તે શ્યામથી પ્રસંગ—સાડી.
 ઢાળ્યો પ્રેમનો કસુંખી રંગ અંગ—સાડી.

(૩૨)

(રાગ ઉપરનો)

કેવી જગમગે આ નલ વિષે શ્રીકાર
 ચંદ્રિકાની ચુંદલડી
 જાણે સોળે સજ્યા છે સૃંગાર—ચંદ્રિકા.
 ટાંકી તારલીઓ કરે ચમકાર—ચંદ્રિકા.
 જાણે દીપમાળ કેરા સજ્યા હાર—ચંદ્રિકા.
 જાણે તેજ તેજના ભર્યા ભંડાર—ચંદ્રિકા.
 જાણે રૂપરૂપના થયા અંખાર—ચંદ્રિકા.
 પતિ રીઝવે ખતાવી અતિ પ્યાર—ચંદ્રિકા.
 જોઈ જોઈ હસે ચંદ્રમા અપાર—ચંદ્રિકા.
 મોહયો ચંદ્રમા એ દેખીને દેદાર—ચંદ્રિકા.
 કરી ચંદ્રમાએ અમૃતની ધાર—ચંદ્રિકા.
 ઝીલે કામનીયો એ સુધા પ્રસાદ—ચંદ્રિકા.
 સકળ માનવીઓ, પામતા એ સ્વાદ—ચંદ્રિકા.

(૩૩)

એક લીલી તે લીલી જગ લીલડી—

(એ રાગ)

એક મીઠી મધુરી રસ વેલડી,
 કદપત્રક્ષની સાથે વીંટાયરે—રસ વેલડી.

એક સતિ સાવિત્રી અલખેલડી,
 સત્યવાનની સાથે પૂજાયરે—અલખેલડી.
 રંગે રાતી માતી છે રસવેલડી,
 મધુરસ એ વૃક્ષને પાયરે—રસવેલડી.
 મદમાતી સાવિત્રી અલખેલડી,
 સત્યવાનને પ્રીતિ રસ પાયરે—અલખેલડી.
 નીત્યે રહેતી પ્રકુલ્લ રસવેલડી,
 દેખી વૃક્ષ હૃદય હરખાયરે—રસવેલડી.
 રહેતી પ્રસન્ન સાવિત્રી અલખેલડી
 સત્યવાન દેખી હરખાયરે—અલખેલડી.
 નીત્ય નીત્ય વધે છે રસવેલડી
 જ્યોતી શોભે એ વૃક્ષની : કાયરે—રસવેલડી.
 પતિવૃત્તે સાવિત્રી અલખેલડી,
 સત્યવાનને કરતી સહાયરે—અલખેલડી.
 વૃક્ષ માટે કપાતી રસ વેલડી,
 વૃક્ષ માટે આપે નીજ પ્રાણુરે—અલખેલડી.
 યમ રોકે સાવિત્રી : અલખેલડી,
 સત્યવાન ખચાવે નિજ પ્રાણુરે—અલખેલડી.

---

 (૩૪)

(લાડણી સંદેશો મોકલે—એ રાગ)

પતિ—સીત! જીવી સતી સાધવી, કુળવંત છે,
 પત્નિ—બૂલે ન રામનું નામ. પતિ ગુણવંત છે.

પતિ-સાચી સરીતા તું સ્નેહની, કુળવંત છે,
 પત્નિ-સાગરમાં મળી જાય, પતિ ગુણવંત છે,
 પતિ-રસમાં ખીલેલી વેલડી, કુળવંત છે,
 પત્નિ-વૃક્ષની સાથ વિટાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-ગંગા જેવી શુદ્ધ ગોરી તું, કુળવંત છે,
 પત્નિ-જ્યાં શિવ ત્યાં તે દોરાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-વાહ મીઠી મહારી ચંદ્રિકા, કુળવંત છે,
 પત્નિ-ચંદ્રિકા ચંદ્રને ચ્હાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-મીઠી મધુરી તું ખંસરી, કુળવંત છે,
 પત્નિ-છોડે ન કૃષ્ણનો સાથ, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-કામિની કંચન મુદ્રિકા, કુળવંત છે,
 પત્નિ-તેમજ રત્ન જડાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-વાડી વસંતની વલ્લભા, કુળવંત છે,
 પત્નિ-માળી અનંગનો રાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-સૌભાગ્ય લક્ષ્મી તું સુંદરી, કુળવંત છે
 પત્નિ-પૂજે તે વિજયના પાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-સાકર જેવી તું મીઠડી, કુળવંત છે.
 પત્નિ-દૂધમાં તે મળી જાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-નૌકા તું વિશ્વ સમુદ્રની, કુળવંત છે.
 પત્નિ-સુકાનીને સોંપીકાય, પતિ ગુણવંત છે.
 પતિ-ચપળા તું વિઘ્નના સમી, કુળવંત છે.
 પત્નિ-ગગને લગન ઘન થાય, પતિ ગુણવંત છે.

આ કાવ્યમાં વર કન્યાની સ્તુતિ કરે છે, અને કન્યા પોતાના સ્વામિનાં વખાણુ કરે છે, કિન્તુ લગ્ન પ્રસંગે કંઈ વર અને કન્યા પોતે ગીત ગાતાં નથી. માટે જ્યાં “પતિ” એમ લખ્યું છે તે કડી પતિ તરફથી ગાનાર ખાળાઓએ ગાવાની છે. અને તેના ઉત્તરમાં જ્યાં “પત્નિ” લખેલ છે તે કડી કન્યા તરફથી ગાનાર ખાળાઓએ ગાવાની છે, એમ ઉભય પક્ષે સંયુક્ત ગાવા યોગ્ય આ કાવ્ય છે.

(૩૫)

સપ્તપદિ વખતે વર અને કન્યા ઉભય
તરફથી સાથે ગાવા યોગ્ય.

પ્રેમે ખોલે પ્રતિજ્ઞાઓ દંપતિ,
અમે મેળવ્યો હાથમાં હાથ

પ્રતિજ્ઞા ખેંચી કરીં

પ્રાણુ વાયુ રમે જેમ અંગમાં,
તેમ રહીશું અમે નર નાર.

પ્રતિજ્ઞા ખીજી કરીં

જાણે દુધમાં સાકર ભેળવી,
તેમ આત્માનું એકય થનાર,
જેમ અમરવેલી વંદે વિશ્વમાં,
વંશ વૃદ્ધિનો સાધીશું સાર.

પ્રતિજ્ઞા ત્રીજી કરીં

પ્રતિજ્ઞા ચોથી કરીં

ખેંધી ખાવીશનુ ખળ પામીશું,
 વળી પામીશું વિશ્વ વિજ્ઞાન,   પ્રતિજ્ઞાએ પાંચમીં
 અનુકુળ અમે થાશું સ્નેહથી,
 સુખ કીર્તિને આપીશું સ્થાન,   પ્રતિજ્ઞા છઠી ઠરીં
 એક બીજાનાં મીત્ર બન્યાં અમે,
 નહિ આણીશું ભેદ સગાર,   પ્રતિજ્ઞા પુરી ઠરીં
 સુચના--સમપદીના મંત્રોનું રહસ્ય આ કાવ્યમાં છે.

(૩૬)

પરણી ઉઠયા પછી તુરત વર
 તરફનાંચે ગાવા યોગ્ય.

(અમે ઇંડરીયો ઘડ જીત્યારે--એ રાગ)

અમે પ્રણયના દુર્ગને જીત્યારે	ધન્ય ધન્ય થયાં
સર્વે ચીંતાના દિવસો વિત્યારે-	ધન્યં
અમે હીરા પરખવા સીધાંચારે-	ધન્યં
અમે રત્ન ખરિદવાને આંચારે-	ધન્યં
અમે જાનૈયા સૈનિક લાંચારે-	ધન્યં
અમે ડંકાની ધુંશથી આંચારે-	ધન્યં
અમે કુસંપના કિલ્લા તોડ્યારે-	ધન્યં
ગુણ વિનયના ગોળા છોડ્યારે-	ધન્યં
ક્ષમા ધૈર્યની ઢાલ ધરાવીરે-	ધન્યં

અમે સંગિત તોપો ચલાવીરે-	ધન્ય૨
નાચી કુદીને ધરતી ધ્રુજવીરે-	ધન્ય૦
વાણી અમૃત રેલ ચલાવીરે-	ધન્ય૦
અમે હૃદય તમારાં ભેઘારે-	ધન્ય૦
પ્રેમ શસ્ત્રથી અંતર વીધ્યારે-	ધન્ય૦
જીત્યા જનૈયા જંગમાં આજરે-	ધન્ય૦
કીર્તિ સર્વે દીગન્તોમાં ગાજરે-	ધન્ય૦
અમે વિજયની માળા ધરશુંરે-	ધન્ય૦
અમે જયના ધ્વનિને ઉચરશુંરે-	ધન્ય૦
અમે પ્રસન્ન મુખે ઘેર જઇશુંરે-	ધન્ય૦
અમે ત્રણ ચીજો સાથે લઇશુંરે-	ધન્ય૦
કન્યા, લક્ષ્મીને, કીર્તિ એ ત્રયજેરે-	ધન્ય૦
આજે આવી અમારા શરણેરે-	ધન્ય૦
અમે પ્રણયના દુર્ગને જીત્યારે-	ધન્ય૦
સર્વે ચીંતાના દિવસો વિત્યારે-	ધન્ય૦

(૩૭)

પરણી ઉઠ્યા પછી કન્ય
તરફનાંચે ગાવા યોગ્ય

(રાગ ઉપરનો)

અમે આજ મહાજંગ જીત્યારે-	ધન્ય૨
અમે ગાઇયે આનંદની ગીતારે-	ધન્ય૦

એક હંસ ઉડી અહીં આવ્યોરે-	ધન્ય૦
સાથે પંખીનું ટોળું લાવ્યોરે-	ધન્ય૦
હંસ પકડીને પાંજરે નાખ્યુંરે-	ધન્ય૦
એને માનસ સરપર રાખ્યુંરે-	ધન્ય૦
મોતી નીરીને આશ્રય દીધોરે-	ધન્ય૦
હંસી દેખાડી હંસ ખરીઘોરે-	ધન્ય૦
હંસ તાબે થયું મન મળતાંરે-	ધન્ય૦
રહ્યાં પંખીઓ આંખ મસળતાંરે-	ધન્ય૦
એક નંગ ઉમંગથી આવ્યુંરે-	ધન્ય૦
એના મીત્રોને સાથમાં લાવ્યુંરે-	ધન્ય૦
નંગ આવ્યું તું મુદ્રિકા લેવારે,-	ધન્ય૦
પણ હાલ થયા તેના કેવારે-	ધન્ય૦
સ્નેહ લુપ્ત થયું એ તો તે મારે-	ધન્ય૦
એતો જાતે જડાયુંજ એમારે-	ધન્ય૦

(૩૮)

જમતી વખતે ગાવા યોગ્ય

બહાલા મહેમાનો મહારી સમશ્યાને છોડો,
તે પછી ભોજન પીરસું મહેમાનો મહારી,
સમશ્યાને છોડો.

નદીઓ હજારો તોયે પાણી મળેના,
 પર્વતો મહોટા તોયે પથ્થર જડે ના,
 ગામોને શેહેરો તોયે વસ્તી વસે ના,
 વૃક્ષો હજારો તોયે પાનું ખરે ના,
 એવું તે સ્થાન કયું કહોને મહેમાનો મહારી,
 સમશ્યાને છોડો—૦હાહા૦

(૭૯)

(રાગ ઉપરનો.)

ઉત્તર.

૦હાહી ૦હેવાણો અમે સમશ્યાઓ છોડી,
 અમે જીત્યાંને તમે હાર્યા ૦હેવાણો અમે
 સમશ્યાઓ છોડી૦

નદીઓ હજારો તોયે પાણી મળે ના,
 પર્વતો-મહોટા તોયે પથ્થર જડે ના,
 ગામોને શહેરો તોયે વસ્તી વસે ના,
 વૃક્ષો હજારો તોયે પાનું ખરે ના.
 એતો છે હીંદ માનો નુકશો ૦હેવાણો૦

—૦હાહી૦

(૪૦)

કન્યા તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

(રાગ ડિપરનો.)

સમશ્યા બીજી.

ઠહાલા મહેમાનો મહારી સમશ્યાને છોડો

તે પછી ભોજન જમજો, મહેમાનો

મહારી સમશ્યાને છોડો.

મહારી સખીએ એક પક્ષી બતાવ્યું,

પુછડે પાણી પીતું જીવામાં આવ્યું,

આખ છતાં ન આખે તેજ અપાવે,

ન્હાતું છતાંયે મહોટી પાંખો ફેલાવે.

એવું તે પક્ષી કયું કહોને મહેમાનો,

મહારી સમશ્યાને છોડો.

ઠહાલા—

(૪૧)

વર તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

(રાગ ડિપરનો)

ઉત્તર.

ઠહાલા ઠહેવાણો અમે સમશ્યાઓ છોડી

અમે જીત્યાને તમે હાર્યા ઠહેવાણો અમે

સમશ્યાઓ છોડી.

સખી તમારીએ જ પક્ષી બતાવ્યું,
 પૂંછડે પાણી પીતું જોવામાં આવ્યું,
 આંખ છતાં ન આંખે તેજ અપાવે,
 નહાનું છતાંએ મહોટી પાંખો ફેલાવે.
 પક્ષી નહોતું એ હતો દીવો, બેવાણો અમે,
 સમસ્યાઓ છોડી—બહાલી.

(૪૨)

કન્યા તરફનાંએ ગાવા યોગ્ય.

(રાગ ઉપરના)

સમસ્યા ત્ર જી.

બહાલા મહેમાનો મહારી સમસ્યાને છોડો
 તે પછી પાણી પીજો મહેમાનો મહારી
 સમસ્યાને છોડો.

હાથ અઢીનાં પટરાણી અમારાં.

દાંતે લોખંડી રેખો ખેરે પધાર્યાં.

માનુનિ સઘળીના મનમાં ભાવ્યાં.

ભાવે કરીને નીત્ય હાથે રમાડ્યાં.

એવાં ક્યાં પટરાણી મહેમાનો મહારી

સમસ્યાને છોડો—બહાલા.

(૪૩)

બર તરફનાયે ગવા યોગ્ય.

રાગ ઉપરનો.

સમશ્યા ત્રાજનો ઉત્તર.

ઠાલી ઠેવાણો અમે સમશ્યાઓ છોડી
અમે જીત્યાંને તમે હાર્યા ઠેવાણો અમે
સમશ્યાઓ છોડી.

હાથ અઢીનાં પટરાણી તમારાં,
દાંતે લોખંડી રેખો પહેરી પધાર્યાં.
માનુનિ સઘળીના મનમાં ભાવ્યાં,
ભાવે કરીને નીત્ય હાથે રમાડ્યાં.
તેને સાંખેલું અમે કહીએ, ઠેવાણો.
—ઠાલી.

(૪૪)

કન્યા તરફનાયે ગાવા યોગ્ય.

રાગ ઉપરનો.

સમશ્યા ચોથી.

ઠાલા મહેમાનો મહારી સમશ્યાને છોડે.
તે પછી હાથ માઢું ઘાળે, મહેમાનો મહારી.

ચાર ચૌટાંની વચ્ચે ચોક મળનો,
 ચૌટે ચૌટે ખાંધી ચોવીસ દુકાનો
 ચાર જ્ઞાતિના સોળ વેપારી આવ્યા,
 સાત કોડીના ઠગે ખૂબ લડાવ્યા.
 એવું તે શું હશે કહોને મહેમાનો મહારીં

બહાલીં

ધર તરફનાંચે ગાવા ચોગ્ય.

રાગ ઉપરનો

સમસ્યા ચોથીનો ઉત્તર.

બહાલી બહેવાણો અમે સમસ્યાઓ છોડી,
 અમે જીત્યાંને તમે હાર્યાં બહેવાણો અમેં
 ચાર ચૌટાંની વચ્ચે ચોક મળનો,
 ચૌટે ચૌટે ખાંધી ચોવીસ દુકાનો,
 ચાર જ્ઞાતિના સોળ વેપારી આવ્યા,
 સાત કોડીના ઠગે ખૂબ લડાવ્યા.
 એતો રમવાની રૂડી ચોપટ, બહેવાણોં

— બહાલીં

(૪૬)

કન્યા તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

સમશ્યા પાંચમી.

રાગ ઉપરનો.

બહાલા મહેમાનો મહારી સમશ્યાને છોડો
 તે પછી મુખવાસ કરજે મહેમાનો
 સ્વેતાંગ સુંદરી રંગે રૂપાળી,
 ઉપર લપકોને અંદરથી કાળી.
 હાસ્ય કરે તો જાણે સોનુંજ વરસ્યું,
 પણ એ સોનું જોતાં કાળજથી નરસું.
 એવી ઠમ ચીજ કહોને મહેમાનો, મહારી.
 બહાલા—

(૪૭)

વર તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય.

સમશ્યા પાંચમીનો ઉત્તર.

રાગ ઉપરનો.

બહાલી બહેવાણો અમે સમશ્યાઓ છોડી,
 અમે છત્યાંને તમે હાર્યાં,—બહેવાણો.

શ્વેતાંગ સુંદરી રંગે રૂપાળી,
 હિપ્ત? અપકોને અંદરથી કાઢી
 હાસ્ય કરે તો બાણે સોનુજ વરસ્યું.
 પણ એ સોનું જોતાં કાગળથી નરસું
 એ તો હશે ફુલજરી, બહેવાણો અમે.
 બહાલી—

(૪૮)

કન્ય તરફનાંયે ગાવા યોગ્ય
 સમસ્યા ૬ ઠી
 રાગ ઉપરના

બહાલા મહેમાનો મહારી સમસ્યાને છોડો
 તે પછી ત્યાંથી જુઓ, મહેમાનો મહારી.
 સદયા હતી તે બની નૌતમ નારી,
 અર્ધા અંગે નૃત્ય કરતી ખીચારી,
 ખાવુંને ગાવું બન્ને સાથે કરનારી,
 લાખો મળુ ખાતાં નહિ વૃષ્ઠ થનારી,
 એવી તે નારી કદ કહોને મહેમાનો મારી.
 બહાલા—

(૪૯)

વર તરફનાંએ ગાવા યોગ્ય
સમશ્યા છટ્ટાનો ઉત્તર
રાગ ઉપરનો

બહાલી બહેવાણો અમે સમશ્યાઓ છોડી,
અમે જીત્યાંને તમે હાર્યાં, બહેવાણો.
સદ્યા હતી તે ખની નૌતમ નારી,
અધા અંગે નૃત્ય કરતી ખીચારી,
ખાવુંને ગાવું ખન્ને સાથે કરનારી,
લાખો મણુ ખાતાં નહિ વૃક્ષ થનારી.
એ તો તમારા ઘરની ઘંટી, બહેવાણો. અમે.
બહાલી—

(૫૦)

પહેરામણી વખતે વર તરફનાંએ ગાવા યોગ્ય.

કન્યા આપી તો આપો પહેરામણી.
વળી આપો હીરા મોતી માળ,
રૂપા કેળા થાળ, ઉમંગે પહેરામણી.
હાથી આપો તો અંખાડી આપીએ,
હાથી ના શોભેએ વીણુ જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે પહેરામણી.

પત્ર લખીએ તો નય ના આપીએ,
એને ખીડીએ ઠવરમાં જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે ખેરામણી.

પાન આપો તો સોપારી આપીએ,
વળી કાથો ચુનો સાથે જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે ખેરામણી.

નંગ આપ્યું તો મુદ્રિકા આપીએ,
ઠંડાણ સાથે શેભે સઠ જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે ખેરામણી.

ગાદી સાથે ગલેક્ષની રીત છે,
દુધ સાથે સાકર હોય જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે ખેરામણી.

મેનાં ઢાકીલ આપીએ ઢાડથી,
સાથે આપીએ પીંજર જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે ખેરામણી.

પુખ્ત હારો માળી પાસે માગીએ,
સાથે આપે છેદાખડી જમ, આપો તમે તેમ,
ઉમંગે ખેરામણી.

(૫૧)

હિરામણી વખતે કન્યા તરફથી ગાવા ચોગ્યે.

એક યાચક આગ્યો છે આંગણે રે,
માગે છે રતનનું દાન, માગે વળી માન,
યાચે છે હિરામણીરે.

યાચક આત્મ સંતોષવારે,
અર્પીયું કન્યાનું દાન, આપ્યું વળી માન, યાચે છે.
યાચક ઉભો છે ખારણે રે,
માગે ગંગા જળ પાન, માગે વળી માન, યાચે છે.
યાચક આતિથ્ય ફૂકારણે રે,
આપ્યું પીવા જળપાન, આપ્યું વળી માન, યાચે છે.
યાચક ખેઠો છે મંદીરેરે,
માગે મીઠાં પકવાન, સોપારીને પાન, યાચે છે.
યાચક ભુખ નિવારવારે,
આપ્યાં મીઠાં પકવાન, સોપારીને પાન, યાચે છે.
યાચક પોઢયા છે માળીયે રે,
માગે મીઠું મીઠું ગાન, વાજાંત્રોના તાન, યાચે છે.
યાચક ઇચ્છા પુરી થવારે,
ગાયાં મનોહર ગાન, કર્યું સન્માન યાચે છે.

(૫૨)

કન્યા વળાવતી વખતે કન્યાવાળાએ ગાવા શોગ્ય

ખડેની સંસાર પંથે સીધાવોરે,
લઘ લગ્નનો મંગળ લહાવોરે. (૧)

સંસારનો પંથ સુભાગીરે,
થજે સુખ વૈભવની તુંભાગીરે. (૨)

તહારા મૃદુલ હૃદયનાં અરણ્યોરે,
નિત્ય અરશે, આનંદ વરણ્યોરે. (૩)

તહારો સમય મધુરો સરશેરે,
તહારા ક્રોડ પુરા પતી કરશેરે. (૪)

તહારા વૈભવની ઝુલવાડીરે,
કરે પ્રફુલિત મોહન માળીરે. (૫)

ખડેન શાણી સુભાગી તું થાજેરે,
નિત્ય સ્વામિતણા ગુણ ગાજેરે. (૬)

મીઠી વાણી વિણાને વગાડીરે,
પ્રીતિ જ્યોતિને ઉર જગાડીરે. (૭)

થજે મીઠી માનિતિ પતિનેરે,
જમ શોભે સુશીલ સતિનેરે. (૮)

સાસુ સસરાની અજાઓ પાળીરે,
લેજે ખડેની આશીશ રૂપાળીરે. (૯)

સૌના હૃદયમાં શાન્તિ તું ભરજેરે,
જ ભુવન સમ કરજેરે. (૧૦)

(૫૩)

કન્યાવળાવતી વખતે કન્યા તરફનાંએ ગાવા થોડ્ય.

(માતાના બોળા બહેની વિસારી મૂક્યા—એ રાગ.)

સરવર પર હસતું રમતું પ્રેમી પંખીડુ,
સખીઓનો સાથ છોડી ચાલ્યું,
કુળવંતી હંસી માયાનો રંગ બદલ્યો
શાને ગુણવંતી. (૧)

સ્નેહ સંબંધા સર્વે છોડ્યા સખીઓના,
કેના બંધનમાં તું બંધાણી-કુળવંતી. (૨)

હંસી મધુબંસી જીવી વાણી મનોહર,
ક્યારે સાંભળશું બહેની મહારી-કુળવંતી.

માતાના મધુરા અંકે રમતી રંગીલી,
સાસુ ઉછરંગે જઈને બેઠી-કુળવંતી.

પિતાની છાયાનીચે લાડ કરતી,
સસરાની છાંય મીઠી લાગી-કુળવંતી.

બાતા બહેનીનો સ્નેહ સંગ તણને,
દીયર નણદીના નેહે લાગી-કુળવંતી.

તહારા વિયેગે માળો શુન્ય થશે આ,
દીવ્ય વિલાસે ઉડી જાઓ-કુળવંતી.

ઉંચા આત્માની અભિલાષી તું બહેની,
કુલની વાડી ત્યાં ખીલવજી-કુળવંતી.

તેજે મય કરજે તહારા ગૃહ કેરી કુંજે,
 રસની ગાગેરે નિત્યે ભરજે—કુળવંતીં
 રનેહી સહચારી સાથે ઉડજે આનંદે
 વ્યોમ અનંતમાં સંચરજે—કુળવંતીં
 પ્રસન વદન ચંદ્ર નિત્યે પ્રકાશી,
 સૌના હૃદયમાં સ્થાન કરજે—કુળવંતીં

(૫૪)

કન્યા સાસરે આવ્યા પછી વરવાળાને ગાત્રા યોગ્ય.

(આવ્યા ઉન્હાળાના દાહાડા કે વહુઅર વીંજણો શું
 ન લાવી—એ રાગ)

આજે સોનાનો સુરજ ઉગ્યો કે,
 વહુઅર કુમકુમ પગલે તું આવી.
 મહારી સંસાર વાડી દીપાવી કે—વહુઅરં
 મંગળ મોતીડે લઈ છું વધાવી કે—વહુઅરં
 તહારું સૌભાગ્ય સાથે તું લાવી કે—વહુઅરં
 આવ્યો શાન્તિનો મહારે જમાનો કે—વહુઅરં
 આવ્યો લક્ષ્મિનો અખુટ ખજાનો કે—વહુઅરં
 ગૃહને વૈકુંઠ કુંજ ખનાવ્યું કે—વહુઅરં

કુળને કીર્તિ પ્રકાશે દીપાવ્યું કે—વહુઅરં
 મહારે આંગણે ફુલ છવાયાં કે—વહુઅરં
 રૂડાં મંગળ ગીત ગવાયાં કે—વહુઅરં
 દેવો આજ રમે આ ભૂવનમાં કે—વહુઅરં
 આનંદ સાગર ઉભરાય તનમાં કે—વહુઅરં

(૫૫)

આજ મહારે આંગણે આંખલોરે મહોરીયો,
 આંખલાની ડાળીયે, ઘેલી કાયલડી.
 મીઠી કાયલડી, પિયુ પિયુ ખોલે,
 આજ મહારા કુંજમાં વાગે છે મોરલી,
 મોરલીના નાદ કરે ઘેલી કાયલડી—મીઠીં
 આજ મહારા ખાગમાંહે, ગુંજ છે ખંસરી,
 ખંસરીનો નાદ કરે, ઘેલી કાયલડી—મીઠીં
 આજ મહારા વનમાંહે વાગે વીણાઓ,
 વીણાનો સાદ કરે—ઘેલી કાયલડી—મીઠીં
 આજ આ સદનમાંહે વાગે સીતારો,
 વ્યંગના સરોદ કરે—ઘેલી કાયલડી—મીઠીં
 ધ્યાનથી તપાસતાં ન કાળી કાયલડી,
 રાધા રાણીને ઠહે—ઘેલી કાયલડી—મીઠીં

રામગુણ ગીતા.

જન સમાજ, અને મુખ્યત્વે વિદ્યાર્થીઓના હૃદય ઉપ
ધર્મ, નીતિ અને લક્ષિતા પવિત્ર સંસ્કારો સ્થાપિત કરવા
પવિત્ર ઉદ્દેશથી રામાયણનો ઐતિહાસિક ક્રમ સાચવીને અગત્ય
પ્રસંગો ઉપર ચીતાકર્ષક વર્ણન આલેખવામાં આવ્યું છે. અ
હવે તેની થોડીજ નકલો શીક્ષીકમાં છે. કાચા પુઠાના રૂ. ૦-૬-
પાકા પુઠાના રૂ. ૦-૮-૦.

ચુનીલાલ પી. મણીયાર.

વડનગર, (ગુજરાત.)

સત્યસિંહ.

દુઃખીને દેવતાઈ દિક્ષાસો દેનાર, હિંમતનું હથિયાર સજ
વનાર, સંતોષનો મંત્ર શિખવનાર, અને વિદ્વનોને ભેદી આગ
વધવાનો સરળ માર્ગે ખતાવનાર આ એક અદ્ભુત નવલકથા છે
અને તે એટલી લોકપ્રિય થયેલી છે કે તેને માટે હવે વિશે
વર્ણન કરવાની જરૂર નથી માત્ર થોડીજ નકલો શીક્ષીકમાં
કિંમત રૂ. ૧-૮-૦.

ચુનીલાલ પી. મણીયાર.

વડનગર, (ગુજરાત.)

